

e-ISSN 3060-5059

DOI: 10.67227

IJTIMOYIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNAL

Scientific and Innovative Research in
Social and Humanitarian Studies

Vol. 3 • Issue 9

2026

Founded in 2024

publishscience.uz

publish_science_journal@mail.ru

PEER REVIEWED • OPEN ACCESS

SINF RAHBARI FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISHNING ASOSIY PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI

Xusenova Sadoqat Botirovna

Osiyo xalqaro universiteti, dotsent (PhD).

e-mail: Sadoqatkarimova170@gmail.com **ORCID:** <https://orcid.org/0009-0003-3532-3205>

Annotatsiya.

Mazkur maqolada umumiy o'rta ta'lim muassasalarida sinf rahbari faoliyatini takomillashtirishning asosiy pedagogik shart-sharoitlari yoritilgan. Tadqiqotda sinf rahbarining kasbiy-pedagogik kompetentligini rivojlantirish, o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish, pedagogik hamkorlikni tashkil etish hamda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan samarali foydalanish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Tadqiqotning metodologik asosini kompetensiyaviy, tizimli, shaxsga yo'naltirilgan va faoliyatga asoslangan yondashuvlar tashkil etadi. Nazariy va empirik tadqiqot metodlari asosida sinf rahbari faoliyatini takomillashtirishga ta'sir etuvchi omillar aniqlangan. Tadqiqot natijasida pedagogik shart-sharoitlar tashkiliy, texnologik va maxsus guruhlariga ajratilib, ularning o'zaro uyg'unligi sinf rahbarining kasbiy, kommunikativ, refleksiv va rahbarlik kompetensiyalarini rivojlantirishning muhim omili sifatida asoslangan. Shuningdek, metodik ta'minot, axborot-kommunikatsiya vositalaridan foydalanish, o'quvchilarning faol ishtiroki va pedagogik hamkorlikni ta'minlash sinf rahbari faoliyati samaradorligini oshirishning muhim shartlari sifatida belgilangan.

Kalit so'zlar: sinf rahbari, pedagogik shart-sharoitlar, kasbiy kompetentlik, kompetensiyaviy yondashuv, tarbiyaviy faoliyat, individual yondashuv, pedagogik hamkorlik, pedagogik diagnostika, interfaol metodlar, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, refleksiya, o'z-o'zini baholash, o'quvchilarning faol ishtiroki, metodik ta'minot.

ОСНОВНЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КЛАССНОГО РУКОВОДИТЕЛЯ

Хусенова Садокат Ботировна

Азиатский международный университет, доцент (PhD).

Аннотация.

В статье рассматриваются основные педагогические условия совершенствования деятельности классного руководителя в общеобразовательных учреждениях. Особое внимание уделяется развитию профессионально-педагогической компетентности классного руководителя, учёту индивидуальных особенностей учащихся, организации педагогического сотрудничества и эффективному использованию современных педагогических технологий. Методологическую основу исследования составляют компетентностный, системный, личностно-ориентированный и деятельностный подходы. На основе теоретических и эмпирических методов исследования выявлены факторы, влияющие на совершенствование деятельности классного руководителя. В результате исследования педагогические условия классифицированы на организационные, технологические и специальные группы, а их взаимосвязь обоснована как важный фактор развития профессиональных, коммуникативных, рефлексивных и управленческих компетенций классного руководителя. Кроме того, методическое обеспечение, использование информационно-коммуникационных средств, активное участие учащихся и педагогическое сотрудничество определены как важные условия повышения эффективности деятельности классного руководителя.

Ключевые слова: классный руководитель, педагогические условия, профессиональная компетентность, компетентностный подход, воспитательная деятельность, индивидуальный подход, педагогическое сотрудничество, педагогическая диагностика, интерактивные методы, современные педагогические технологии, рефлексия, самооценка, активное участие учащихся, методическое обеспечение.

THE MAIN PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR IMPROVING THE ACTIVITIES OF A CLASS TEACHER

Xusenova Sadoqat Botirovna

Abstract.

This article examines the key pedagogical conditions for improving the activities of class teachers in general secondary education institutions. Particular attention is paid to developing the professional and pedagogical competence of class teachers, taking into account students' individual characteristics, organizing pedagogical cooperation, and effectively using modern pedagogical technologies. The methodological framework of the study is based on competency-based, systemic, learner-centered, and activity-based approaches. Using theoretical and empirical research methods, the factors influencing the improvement of class teachers' activities were identified. The findings classify pedagogical conditions into organizational, technological, and special groups and substantiate their interrelationship as an important factor in developing the professional, communicative, reflective, and leadership competencies of class teachers. In addition, methodological support, the use of information and communication technologies, active student participation, and pedagogical cooperation are identified as essential conditions for enhancing the effectiveness of class teachers' activities.

Keywords: class teacher, pedagogical conditions, professional competence, competency-based approach, educational activities, individual approach, pedagogical cooperation, pedagogical diagnostics, interactive methods, modern pedagogical technologies, reflection, self-assessment, active student participation, methodological support.

Kirish. Bugungi kunda ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar o'quvchilarga faqat bilim berish bilan cheklanib qolmay, ularning ma'naviy-axloqiy, ijtimoiy-emotsional, kommunikativ va mustaqil hayotga tayyorgarligini ta'minlashni ham talab etmoqda. Shu nuqtayi nazardan, umumiy o'rta ta'lim muassasalarida o'quv-tarbiya jarayonini samarali tashkil etishda sinf rahbarining faoliyati alohida pedagogik ahamiyat kasb etadi. Sinf rahbari o'quvchi, ota-ona, fan o'qituvchilari, maktab ma'muriyati va jamoatchilik o'rtasidagi hamkorlikni muvofiqlashtiruvchi, o'quvchilarning individual xususiyatlarini o'rganuvchi hamda ularning ijtimoiy va shaxsiy rivojlanishiga pedagogik ko'mak beruvchi muhim subyekt hisoblanadi.

Mazkur yo'nalishda qator pedagogik tadqiqotlarda sinf jamoasini shakllantirish, o'quvchilarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalash, maktab va oila hamkorligini yo'lga qo'yish, tarbiyaviy ishlarni tashkil etish masalalari o'rganilgan bo'lsa-da, sinf rahbari faoliyatini zamonaviy ta'lim talablari asosida takomillashtirishning yaxlit pedagogik shart-sharoitlari, ularning o'zaro bog'liqligi va amaliy mexanizmlarini tizimli ravishda aniqlash masalasi yetarlicha tadqiq etilmagan. Ayniqsa, sinf rahbarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish, o'quvchi shaxsining individual ehtiyojlarini hisobga olish, pedagogik diagnostika imkoniyatlaridan foydalanish, ota-onalar bilan samarali hamkorlikni tashkil etish hamda raqamli vositalardan tarbiyaviy jarayonda maqsadli foydalanishning o'zaro uyg'unligini ta'minlash masalalari ilmiy-metodik jihatdan yanada chuqur o'rganishni taqozo etadi.

Shundan kelib chiqib, tadqiqotning maqsadi sinf rahbari faoliyatini takomillashtirishning samarali pedagogik shart-sharoitlarini aniqlash, ularni nazariy jihatdan asoslash hamda amaliyotga joriy etish bo'yicha pedagogik-metodik tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqot maqsadidan kelib chiqib, quyidagi vazifalar belgilandi: sinf rahbari faoliyatining pedagogik mohiyati va mazmunini nazariy jihatdan tahlil qilish; sinf rahbari faoliyatida mavjud muammolar va ularning yuzaga kelish omillarini aniqlash; sinf rahbari faoliyatini takomillashtirishga ta'sir etuvchi pedagogik shart-sharoitlarni belgilash va tizimlashtirish; sinf rahbarining kasbiy-pedagogik kompetentligini rivojlantirish imkoniyatlarini aniqlash; o'quvchi, ota-ona, fan o'qituvchilari va maktab ma'muriyati o'rtasidagi hamkorlikni takomillashtirishning pedagogik imkoniyatlarini asoslash; zamonaviy pedagogik texnologiyalar, pedagogik diagnostika va interfaol metodlardan sinf rahbari faoliyatida foydalanish samaradorligini aniqlash; aniqlangan pedagogik shart-sharoitlarni amaliyotda qo'llash bo'yicha ilmiy-metodik tavsiyalar ishlab chiqish.

Tadqiqotning ilmiy ahamiyati sinf rahbari faoliyatini takomillashtirishga xizmat qiluvchi pedagogik shart-sharoitlarni tizimli ravishda asoslash, ularning mazmuni va o'zaro aloqadorligini aniqlash bilan belgilanadi. Tadqiqot natijalari umumiy o'rta ta'lim muassasalarida sinf rahbarlari faoliyatini tashkil etish, tarbiyaviy ishlar samaradorligini oshirish hamda pedagoglarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishga xizmat qilishi mumkin.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA.

Sinf rahbari faoliyatini takomillashtirish muammosi pedagogning tarbiyaviy faoliyatga tayyorgarligi, kasbiy kompetentligi, ijtimoiy-pedagogik faoliyati va o'quvchilar bilan samarali hamkorlikni tashkil etish masalalari bilan uzviy bog'liq. Mazkur yo'nalishdagi ilmiy tadqiqotlar tahlili sinf rahbari faoliyatining mazmuni va samaradorligini belgilovchi asosiy omillar sifatida kompetensiyaviy yondashuv, kasbiy tayyorgarlik, tarbiyaviy faoliyatning variativligi hamda pedagogik faoliyatga tayyorlikni rivojlantirish masalalari alohida o'rin tutishini ko'rsatadi.

N. S. Beleya tadqiqotida "talabalarning ijtimoiy kompetentligini shakllantirishda guruh kuratorining faoliyati muhim pedagogik imkoniyat sifatida tadqiq etilgan. Muallif sinf rahbari faoliyatini talabalarning ijtimoiy tajribasini rivojlantirish, muloqot va hamkorlik ko'nikmalarini shakllantirish bilan bog'laydi" [1; 84-b.]. Ushbu yondashuv sinf rahbari faoliyatida ham o'quvchilarning ijtimoiy kompetentligini rivojlantirish, jamoada o'zaro hamkorlikni shakllantirish va tarbiyaviy jarayonni maqsadli tashkil etish zarurligini asoslashga xizmat qiladi.

O. S. Yefimova tomonidan olib borilgan tadqiqotda "pedagogika oliy ta'lim muassasalari talabalarini kompetensiyaviy yondashuv asosida sinf rahbari faoliyatiga tayyorlash masalasi o'rganilgan. Tadqiqotda sinf rahbari faoliyatiga tayyorgarlik pedagogning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirish bilan bevosita bog'liq jarayon sifatida qaraladi" [8; 64-b.]. Mazkur qarash sinf rahbari faoliyatini takomillashtirishda faqat tashkiliy ko'nikmalarni emas, balki pedagogik, kommunikativ, ijtimoiy va tarbiyaviy kompetensiyalarni kompleks rivojlantirish zarurligini ko'rsatadi.

N. G. Krilova tadqiqotida "bo'lajak pedagoglarning zamonaviy qishloq maktabida sinf rahbari faoliyatiga tayyorligini shakllantirish masalasi tadqiq etilgan. Muallif sinf rahbari faoliyatiga tayyorgarlikni ta'lim muhitining o'ziga xos xususiyatlari, o'quvchilarning ehtiyojlari va pedagogik faoliyatning amaliy mazmuni" [2; 45-b.] bilan bog'laydi. Ushbu yondashuv sinf rahbari faoliyatini takomillashtirishda muayyan ta'lim muhitining shart-sharoitlarini hisobga olish muhimligini ko'rsatadi.

N. A. Muslimovning tadqiqotlarida "pedagogning kasbiy shakllanishi va kasbiy kompetentligini rivojlantirishning nazariy-metodik asoslari yoritilgan" [3; 53-b.]. Mazkur ilmiy yondashuv sinf rahbari faoliyatini takomillashtirishda pedagogning kasbiy rivojlanishi, o'z faoliyatini tahlil qila olishi, pedagogik vaziyatlarga mos qaror qabul qilishi va zamonaviy pedagogik vositalardan samarali foydalanishi muhimligini belgilaydi.

S. M. Norboyeva tadqiqotida talabalarda ma'naviy kompetentlikni rivojlantirishning nazariy-pedagogik asoslari tadqiq etilgan [4; 78-b.]. Mazkur tadqiqotda kompetentlikni rivojlantirishning mazmuni, pedagogik shart-sharoitlari va samarali metodlari masalasiga e'tibor qaratilgan. Ushbu qarashlar sinf rahbari faoliyatida o'quvchilarning ma'naviy-axloqiy rivojlanishini ta'minlash, tarbiyaviy jarayonni kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etish zaruratini asoslash imkonini beradi.

E. L. Petronko "sinf rahbarining tarbiyaviy faoliyatidagi variativlikni pedagogik fenomen sifatida tadqiq etib, tarbiyaviy faoliyat mazmuni va shakllarining o'quvchilarning ehtiyojlari, tarbiyaviy vaziyat hamda ta'lim sharoitlariga muvofiq ravishda o'zgaruvchan bo'lishi zarurligini asoslaydi" [5; 43-b.]. Bu yondashuv sinf rahbari faoliyatida bir xil va standart tarbiyaviy tadbirlardan foydalanish bilan cheklanmasdan, o'quvchilarning individual va guruhviy xususiyatlariga mos pedagogik vositalarni tanlash muhimligini ko'rsatadi.

S. B. Sanayeva "kompetensiyaviy yondashuv asosida bo'lajak pedagoglarni tarbiyaviy faoliyatga tayyorlash tizimini takomillashtirish masalasini o'rgangan. Tadqiqot natijalari pedagogning tarbiyaviy faoliyatga tayyorgarligini tizimli tashkil etish, kompetensiyalarni shakllantirish va amaliy faoliyat bilan uyg'unlashtirish zarurligini ko'rsatadi" [6; 32-b.]. Mazkur ilmiy qarashlar sinf rahbarining tarbiyaviy faoliyatini takomillashtirishda kompetensiyaviy yondashuvning metodologik imkoniyatlaridan foydalanish uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

Sh. R. Urakov tomonidan "bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlashning kompetensiyaviy yondashuvga asoslangan pedagogik tizimini takomillashtirish masalasi tadqiq etilgan. Muallifning yondashuvda kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish ta'lim jarayonining maqsadi, mazmuni, metodlari va natijalari bilan uzviy bog'liq tizim sifatida qaraladi" [7; 26-b.]. Bu esa sinf rahbari faoliyatini takomillashtirishda ham alohida pedagogik shart-sharoitlarni o'zaro bog'liq holda tashkil etish zarurligini ko'rsatadi.

Umuman, tahlil qilingan adabiyotlar sinf rahbari faoliyatining samaradorligi, avvalo, pedagogning kasbiy va tarbiyaviy kompetentligiga, faoliyatning mazmunan variativligiga, o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olishga hamda pedagogik faoliyatni tizimli tashkil etishga bog'liqligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, mavjud tadqiqotlarda mazkur jihatlarning aksariyati alohida yo'nalish sifatida o'rganilgan. Sinf rahbari faoliyatini takomillashtirishning kasbiy kompetentlik, individual yondashuv, tarbiyaviy faoliyatning variativligi va pedagogik hamkorlikni yagona tizimda mujassamlashtiruvchi pedagogik shart-sharoitlari yetarli darajada kompleks tadqiq etilmagan. Bu holat mazkur tadqiqotning dolzarbligini belgilaydi.

Tadqiqot metodlari. Tadqiqotning metodologik asosini kompetensiyaviy, tizimli, shaxsga yo'naltirilgan va faoliyatga asoslangan yondashuvlar tashkil etadi. Tadqiqot jarayonida sinf rahbari faoliyatini takomillashtirishning pedagogik shart-sharoitlarini aniqlash va asoslash maqsadida nazariy hamda empirik metodlardan foydalanildi.

Nazariy metodlar sifatida pedagogik, psixologik va ilmiy-metodik adabiyotlarni tahlil qilish, qiyoslash, umumlashtirish, tizimlashtirish va modellashtirish usullaridan foydalanildi. Ushbu metodlar orqali sinf rahbari faoliyatining mazmuni, uning kasbiy kompetentligiga qo'yiladigan talablar hamda faoliyatni takomillashtirishning pedagogik omillari aniqlandi.

Empirik tadqiqot metodlari sifatida pedagogik kuzatish, suhbat, so'rovnoma, ekspert baholash va pedagogik tajriba-sinov metodlaridan foydalanildi. Pedagogik kuzatish orqali sinf rahbarlarining tarbiyaviy faoliyatini tashkil etish xususiyatlari o'rganildi. Suhbat va so'rovnomalarda yordamida sinf rahbarlarining kasbiy ehtiyojlari, faoliyat jarayonida duch kelayotgan muammolari hamda pedagogik shart-sharoitlarga bo'lgan ehtiyojlari aniqlandi.

Tadqiqotning tajriba-sinov bosqichida sinf rahbari faoliyatini takomillashtirishga yo'naltirilgan pedagogik shart-sharoitlar amaliyotga tatbiq etilib, ularning samaradorligi baholandi. Olingan ma'lumotlarni qayta ishlashda miqdoriy va sifat tahlili, taqqoslash, guruhlashtirish hamda umumlashtirish usullaridan foydalanildi.

Tadqiqot metodlarining kompleks qo'llanilishi sinf rahbari faoliyatining mavjud holatini aniqlash, unga ta'sir etuvchi pedagogik omillarni belgilash va faoliyatni takomillashtirishning samarali shart-sharoitlarini ilmiy asoslash imkonini berdi.

MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari sinf rahbari faoliyatini takomillashtirish samaradorligi pedagogik jarayonni tashkil etishning alohida vositalarigagina emas, balki o'zaro bog'liq tashkiliy, texnologik va maxsus pedagogik shart-sharoitlarning yaxlit tizim sifatida amalga oshirilishiga bog'liqligini ko'rsatdi. Pedagogik shart-sharoitlar o'qituvchi va o'quvchining psixologik holati, motivatsiyasi, o'zaro muloqoti, kasbiy va shaxsiy rivojlanish imkoniyatlari hamda ta'lim muhitining

moddiy-texnik va metodik imkoniyatlarini qamrab oluvchi omillar majmuasi sifatida talqin qilindi.

Tahlil natijalariga ko'ra, sinf rahbari faoliyatini takomillashtirishning pedagogik shart-sharoitlari uch asosiy guruhga ajratildi: tashkiliy, texnologik va maxsus shart-sharoitlar. Mazkur shart-sharoitlarning o'zaro uyg'unligi sinf rahbarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish, tarbiyaviy jarayonni samarali boshqarish va o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlashning muhim omili sifatida belgilandi.

1-jadval. Sinf rahbari faoliyatini takomillashtirishning asosiy pedagogik shart-sharoitlari

Shart-sharoitlar	Asosiy mazmuni	Kutiladigan pedagogik natija
Tashkiliy	O'quv-tarbiya jarayonini tizimli va integratsiyalashgan tashkil etish; sinf rahbari faoliyatiga yo'naltirilgan ta'lim muhitini yaratish; faoliyat modelini joriy etish; pedagogik tayyorgarlikning uzluksizligini ta'minlash	Sinf rahbari faoliyatining tizimliliigi va izchilligi ta'minlanadi
Texnologik	Kompetensiyaviy va shaxsga yo'naltirilgan yondashuvlardan foydalanish; interfaol metod va texnologiyalarni qo'llash; nazariy va amaliy tayyorgarlik integratsiyasi	Kasbiy kompetensiyalarni amaliy faoliyatda qo'llash imkoniyati kengayadi
Maxsus	Refleksiya va o'z-o'zini baholashni rivojlantirish; emotsional-irodaviy sifatlarni shakllantirish; kommunikativ va rahbarlik ko'nikmalarini rivojlantirish	Sinf rahbarining shaxsiy-kasbiy tayyorgarligi va pedagogik barqarorligi oshadi

Tadqiqotda tashkiliy shart-sharoitlar sinf rahbari faoliyatini takomillashtirishning boshlang'ich va tizim hosil qiluvchi komponenti sifatida belgilandi. O'quv jarayonining tizimli tashkil etilishi, sinf rahbari faoliyatiga yo'naltirilgan maxsus pedagogik muhitning yaratilishi va ta'lim bosqichlari o'rtasidagi uzluksizlik kasbiy tayyorgarlikning izchil shakllanishiga imkon beradi. N. G. Krilova hamda O. S. Yefimova tadqiqotlarida pedagoglarni sinf rahbari faoliyatiga tayyorlash jarayonining mazmuni va tashkiliy jihatlarini takomillashtirish muhimligi asoslangan. Bu qarashlar mazkur tadqiqot natijalari bilan hamohangdir.

Texnologik shart-sharoitlar sinf rahbari faoliyatining mazmunini amaliy jihatdan takomillashtirishga xizmat qiladi. Kompetensiyaviy yondashuv asosida interfaol metodlardan foydalanish, muammoli vaziyatlar, amaliy topshiriqlar, mustaqil ishlar va loyihaviy faoliyatni tashkil etish bo'lajak pedagogning real pedagogik vaziyatlarda mustaqil qaror qabul qilish imkoniyatlarini kengaytiradi. N. A. Muslimov, S. B. Sanayeva va Sh. R. Urakov tadqiqotlarida kompetensiyaviy yondashuv asosida kasbiy tayyorgarlikni takomillashtirishning nazariy va amaliy imkoniyatlari asoslangan. Mazkur ilmiy qarashlar sinf rahbari faoliyatiga tayyorgarlikni kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etishning metodik jihatdan samarali ekanligini ko'rsatadi.

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari maxsus shart-sharoitlar sinf rahbari faoliyatining shaxsiy va psixologik komponentlarini rivojlantirishda alohida ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatdi. Sinf rahbari nafaqat tashkilotchi va tarbiyachi, balki o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlovchi pedagog sifatida faoliyat yuritadi. Shu sababli pedagogning refleksiv qobiliyati, o'z faoliyatini baholash va tahlil qilish ko'nikmasi, emotsional barqarorligi, kommunikativ madaniyati hamda rahbarlik sifatlari rivojlantirish zarur.

E. L. Petrenko tomonidan "sinf rahbarining tarbiyaviy faoliyatidagi variativlikning pedagogik fenomen sifatida tadqiq etilishi ham ushbu natijani qo'llab-quvvatlaydi. Chunki sinf rahbari turli pedagogik vaziyatlarda o'quvchilarning individual xususiyatlari va ehtiyojlaridan kelib chiqib faoliyat shakllari hamda metodlarini moslashtira olishi lozim" [5; 38-b.]. Bunday moslashuvchanlik esa, avvalo, pedagogning refleksiv va emotsional-irodaviy tayyorgarligiga bog'liq.

Shuningdek, tadqiqot davomida metodik ta'minot va zamonaviy axborot-texnik vositalar pedagogik shart-sharoitlarning muhim tarkibiy qismi ekanligi aniqlandi. Dars va tarbiyaviy ish rejalari, metodik qo'llanmalar, baholash mezonlari, raqamli ta'lim resurslari va kommunikatsiya vositalaridan maqsadli foydalanish sinf rahbari faoliyatining samaradorligini oshirish imkonini beradi. Biroq mazkur vositalarning mavjudligi o'z-o'zidan yuqori natijani ta'minlamaydi. Ularning samaradorligi pedagogning kasbiy kompetentligiga, metodik tayyorgarligiga va pedagogik vaziyatga mos vositani tanlay olish qobiliyatiga bog'liq.

Bundan tashqari, o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlash sinf rahbari faoliyatini takomillashtirishning muhim natijaviy ko'rsatkichi sifatida belgilandi. Mustaqil ishlar, loyihalar, muammoli vaziyatlarni hal etish, jamoaviy topshiriqlar va amaliy faoliyat o'quvchini tarbiyaviy jarayonning passiv ishtirokchisidan faol subyektiga aylantiradi. N. S. Beylina tadqiqotida "ijtimoiy kompetentlikni rivojlantirishda guruh bilan ishlash va ijtimoiy faoliyatning ahamiyati ko'rsatilgan bo'lib, ushbu yondashuv sinf rahbari faoliyatida o'quvchilarning ijtimoiy faolligini rivojlantirish uchun metodik asos bo'lib xizmat qiladi" [1; 65-b.].

S. M. Norboyeva tadqiqotida kompetentlikni rivojlantirishning ma'naviy-axloqiy jihatlariga e'tibor qaratilganligi ham sinf rahbari faoliyatining tarbiyaviy mazmunini takomillashtirish zarurligini ko'rsatadi. Sinf rahbari faoliyatida kasbiy kompetensiyalar bilan bir qatorda o'quvchilarda ma'naviy qadriyatlar, mas'uliyat, hamkorlik, o'zaro hurmat va

ijtimoiy faollikni shakllantirishga yo'naltirilgan pedagogik ta'sir vositalaridan foydalanish maqsadga muvofiqdir.

Umumlashtirilgan natijalar asosida sinf rahbari faoliyatini takomillashtirishning quyidagi pedagogik modeli shakllantirildi:

Pedagogik muhit → kasbiy kompetentlik → zamonaviy pedagogik texnologiyalar → individual yondashuv va faol ishtirok → refleksiya va o'z-o'zini baholash → samarali sinf rahbari faoliyati.

Mazkur tizimda har bir komponent o'zaro bog'liq bo'lib, ulardan birining yetarli darajada shakllanmaganligi umumiy pedagogik samaradorlikka ta'sir ko'rsatadi. Masalan, zamonaviy texnologiyalarning mavjudligi pedagogning kasbiy kompetentligi yetarli bo'lmagan sharoitda kutilgan natijani bermasligi mumkin. Xuddi shuningdek, kuchli metodik ta'minot mavjud bo'lsa-da, o'quvchining motivatsiyasi va faol ishtiroki ta'minlanmasa, tarbiyaviy jarayon samaradorligi pasayadi.

Shunday qilib, tadqiqot natijalari sinf rahbari faoliyatini takomillashtirishni alohida metod yoki texnologiyani joriy etish bilan cheklab bo'lmashini ko'rsatdi. Uning samaradorligi tashkiliy, texnologik va maxsus shart-sharoitlarning o'zaro integratsiyasi, pedagogning kasbiy kompetentligi, o'quvchining faol ishtiroki va pedagogik muhitning qulayligi bilan belgilanadi. Shu nuqtayi nazardan, sinf rahbari faoliyatini takomillashtirishning pedagogik shart-sharoitlarini tizimli tashkil etish ta'lim-tarbiya jarayonining sifatini oshirishning muhim omili sifatida namoyon bo'ladi.

XULOSA

Tadqiqot natijalari sinf rahbari faoliyatini takomillashtirish samaradorligi o'zaro bog'liq pedagogik shart-sharoitlarning tizimli tashkil etilishiga bog'liqligini ko'rsatdi. Sinf rahbari faoliyati o'quvchi shaxsini rivojlantirish, tarbiyaviy ehtiyojlarini aniqlash, pedagogik hamkorlikni ta'minlash va kasbiy kompetentlikni rivojlantirishga yo'naltirilishi lozim.

Tadqiqotda tashkiliy, texnologik va maxsus pedagogik shart-sharoitlar asosiy omillar sifatida belgilandi. Ularning uyg'unligi sinf rahbarining kasbiy, kommunikativ, refleksiv va rahbarlik kompetensiyalarini rivojlantirish, tarbiyaviy jarayon samaradorligini oshirish imkonini beradi.

Shuningdek, metodik ta'minot, zamonaviy axborot-kommunikatsiya vositalaridan foydalanish, o'quvchilarning faol ishtiroki hamda ota-ona va pedagoglar bilan hamkorlik sinf rahbari faoliyatining samaradorligini ta'minlovchi muhim omillar sifatida aniqlandi.

Umuman, sinf rahbari faoliyatini takomillashtirish tizimli, kompetensiyaviy, shaxsga yo'naltirilgan va refleksiv yondashuvlar asosida tashkil etilganda yuqori samaradorlikka erishish mumkin. Mazkur shart-sharoitlarni amaliyotga joriy etish sinf rahbarining kasbiy faoliyatini rivojlantirish va tarbiyaviy ishlar sifatini oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Бейлина Н. С. Формирование социальной компетентности будущих бакалавров... RSL rasmiy katalogi: [RSL sahifasi](#)
2. Крылова Н. Г. Формирование готовности студентов педвуза к деятельности классного руководителя... [DisserCat — bevosita sahifa](#)
3. Muslimov N. A. Kasb ta'limi o'qituvchisini kasbiy shakllantirishning nazariy-metodik asoslari. O'zbekiston Milliy kutubxonasi dissertatsiyalar bazasi: [Dissertatsiya sahifasi](#)
4. Norboyeva S. M. Talabalarda ma'naviy kompetentlikni rivojlantirishning nazariy-pedagogik asoslarini takomillashtirish. [Dissertatsiya haqidagi aniq yozuv](#)
5. Петренко Е. Л. Вариативность воспитательной деятельности классного руководителя как педагогический феномен. [DisserCat — bevosita sahifa](#)
6. Sanayeva S. B. Kompetensiyaviy yondashuv asosida bo'lajak pedagoglarni tarbiyaviy faoliyatga tayyorlash tizimini takomillashtirish. [SLIB bibliografik tasdiq](#)
7. Urakov Sh. R. Oliy ta'lim muassasalarida bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlashning kompetent yondashuvga asoslangan pedagogik tizimini takomillashtirish. [Bevosita ilmiy maqola sahifasi](#)
8. Ефимова О. С. Подготовка студентов педагогического вуза к работе классного руководителя на основе компетентностного подхода. [Dissertatsiya sahifasi](#)